

JEZIČKA NORMA

Odnos između jezičke norme, jezičkog sistema i govora sa kraćim osvrtom na praktična pitanja jezičke norme u nastavi stranih jezika

Izvorni znanstveni članak. Primljen 15. 12. 1984.

UDK 800.85:800:372.8

Shvatanje pojma jezičke norme da je tačno samo ono što je u saglasnosti sa književnim jezikom i normativnom gramatikom bilo bi preusko, jer je jezik, kao što znamo, društveno uslovljen, pa se sve promene, koje se dešavaju u društvu, moraju odraziti i na jezik. Pojam norme, prema tome, ne može se ograničiti samo na književni jezik, već se mora uzeti u obzir i govorni jezik, pošto »svi pojavni oblici jezika imaju svoje specifične normativne sustave«. ¹ Saznanje da između jezika u upotrebi i zahteva normativne gramatike retko vlada potpuna saglasnost nije novo. Ono se javilo već onda kada su u naučno fundirana jezička istraživanja prodrli saznanja da »u životu jezika, u stvari, treba dati primat govoru«. ² Tako počinje reakcija protiv konzervativnog negovanja gramatike, tj. tendencija da se i govorni jezik integriše u normu. Pošto govorni jezik prvi registruje promene koje su u jeziku uslovljene društvenim kontekstom i kako je jezik društveni fenomen, to se moraju poštovati izvanjezičke socijalne pretpostavke, koje treba da se odraze i u pisanom jeziku. Drugim rečima, pojavljuje se potreba izjednačavanja, odnosno nivelisanja normi književnog i govornog jezika. Još je G. Herder izložio oštroj kritici težnju prosvetitelja da poprave jezik u smislu pedantnog gramatiziranja. ³ I, dalje, u 19. veku već se probija mišljenje da u području pojedinačnih jezika ne treba gledati na dijalekte ili svakodnevni govor kao na »Verdorbene Hochsprache«, ⁴ već, naprotiv, da »svakodnevni govorni jezik sve više postaje merilo za književni jezik«. ⁵ Drugim rečima, socijalna sredina, u kojoj se realizuje komunikacija, znatno utiče na oblikovanje jezika i uslovljava njegove promene, koje opet, sa svoje strane, menjaju jezička pravila, koja su svojevremeno kodifikovana kao norma. Nastao iz potrebe za komunikacijom jezik, dakle, ne može zanemariti komunikaciju preko koje se i ostvaruje jezički kontakt, već se, naprotiv, mora dovesti u vezu sa komunikacijom koja je proistekla iz određenog društvenog konteksta. Ukazivanje na značaj društvenog konteksta doprinosi shvatanju da lingvistička ispitivanja moraju prodrati dublje u nivo čitavog iskaza brinući o različitim tipovima komunikacije, počev od svakodnevne komunikacije do literarnog i naučnog izlaganja. Zbog toga se »mnogobrojne jezičke pojave ne mogu jednostavno dihotomijski odrediti 'u skladu sa normom' i 'u suprotnosti sa normom'. Te pojave zahtevaju da se izdiferencirano označe na različitim razinama, na primjer: književno/govorno narečje; općenito/stručni jezik; stilski/uzvišeno/ne-

¹ Up.: M. Georg, *Problemi norme*, str. 22.

² Up.: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 65.

³ Up.: J. G. Herder, *Sämtliche Werke*, Hrsg. von Bernhard Suphan, Berlin, 1877, Bd. I, str. 194 (Citirano po: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 65.)

⁴ Up.: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 65.

⁵ Op. cit., str. 66.

utralno; nemarno/vulgarno itd., a često je potrebno upozoriti i na specifičnosti upotrebe u različitim državama istog govornog područja.«⁶

Ferdinand de Saussure u svom epohalnom delu o biću jezika i zadacima nauke o jeziku podvukao je »značaj društvene zajednice za oblikovanje norme koja omogućava razmenu misli među ljudima.«⁷ U okviru nauke o jeziku davao je prednost istraživanjima norme koju je označio kao *langue*. Istovremeno je ukazao »da jezik podleže gvozdenu zakon nezadrži promene, koja počinje sa pojedincem.«⁸ Dalje, potencirao je stalno aktuelni problem »Sprachwandel - Sprachgebrauch«, odnosno dihotomiju JEZIK-GOVOR, a time doveo u vezu lingvistiku sa psihologijom. Korelacija između jezika i govorne delatnosti proširuje domene jezičke teorije i na psihologiju uz već pomenutu vezu između socijalnog konteksta i jezičkih sredstava. Prema tome, nastava stranog jezika može biti celishodna samo u okviru ovih interdisciplinarnih studija: lingvistike, psiholingvistike, sociolingvistike, pedagoške teorije i drugih disciplina koje obožavaju i usmeravaju samu nastavnu praksu.

Značaj F. de Saussureove norme, označene kao »langue«, prihvatio je E. Sapir, jedan od osnivača američke lingvistike, dodavši joj svoje učenje o »driftu.«⁹ Ovaj fenomen E. Sapir je svodio na nesvesnu prednost koju pojedinačni govornik daje istorijski uslovljenim jezičkim promenama.¹⁰ Konstatovao je da i kod obrazovanih ljudi često postoji konflikt između onoga što normativna gramatika propisuje i onoga što se svakodnevno u jeziku upotrebljava. To je i pokazao na primeru upotrebe relativne zamenice u akuzativu. Po normativnoj gramatici to bi bilo »whom«, međutim, u svakodnevnom govoru oblik »who« je gotovo sasvim potisnuo »whom« u akuzativnoj funkciji. On smatra da će taj oblik za nekoliko decenija biti izraziti arhaizam. Koristeći statističke podatke, Bloomfield je dokazao F. de Saussureove i E. Sapirove tvrdnje. Jezička statistika je naročito potvrdila razliku *langue/parole*. Na pitanje koliko smo slobodni u okviru jezika, a da se ne ogrešimo o normu, odgovor bi mogao da glasi »da su nam izvesni okviri već postavljeni u koje treba da se uklopimo i da nam je samo u tim okvirima data izvesna sloboda«¹¹. Moglo bi se reći i ono što C. C. Fries u svojoj »American English Grammar« kaže, tj. da »normativna gramatika mora biti 'oplođena' deskriptivnom i da će tek takva gramatika omogućiti da se dođe do saznanja koja su jezička sredstva, odnosno pravila, potrebna da se stekne jezička kompetencija, kao i koje norme važe za pravilno korišćenje jezika«¹². Pri svemu tome ne treba zaboraviti da je »jezik implicitna društvena konvencija koja izrasta iz međusobnog poništavanja jezika i govora«¹³. Po E. Benešu je to »unutarjezička pojava, tj. kompleks jezičkih sredstava koje redovno i obavezno upotrebljava jedna jezička zajednica«¹⁴.

I dok je opšte usvojen princip da se neutralni stilski sloj jezika, takozvani standardni jezik obrazovanoga gradskog stanovništva, smatra normom, u našoj naučnoj literaturi za proučavanje zakonitosti našeg jezika uzima se u obzir

⁶ Up.: M. Georg, *Problemi norme*, str. 22.

⁷ Up.: F. de Saussure, *Cours de linguistique générale publié par Charles Bally et Albert Sechehaye*, Paris 1931. (Citirano po: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 67.)

⁸ Up.: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 68.

⁹ Op. cit., str. 68.

¹⁰ Op. cit., str. 68.

¹¹ Op. cit., str. 69—70.

¹² Up.: C. C. Fries, *American English Grammar*, New York, 1940. (Citirano po: D. V. White, *Sprachgebrauch*, str. 70.)

¹³ Up.: D. Škiljan, *Normiranje*, str. 35.

¹⁴ Up.: E. Beneš, *Ausklammerung*, str. 289.

jezik lepe književnosti¹⁵, mada se M. Ivić i M. Radovanović u svojim radovima¹⁶ zalažu da za bazu prilikom normiranja savremenog jezika treba uzeti standardni jezik društva i kulture kojima on obezbeđuje i omogućava sporazumevanje i stvaralaštvo u svim oblastima njihovog života. »Jezička norma mora voditi računa o svim vidovima ostvarivanja, odnosno ispoljavanja standardnog jezika, o njegovom raslojnom karakteru, što znači i o varijaciji koja se pojavljuje kao posljedica delovanja odgovarajućih procesa u jeziku (dijalekti, varijante, sociolekti, stilovi i drugo). Norma mora, stoga, regulisati i sistemska pravila funkcionisanja jezika, odnosno govornih varijacija o kojima je reč¹⁷. Inače, po M. Radovanoviću, jezička norma je ukupnost pravila koja se mogu propisati za jezik kako bi njime trebalo, odnosno kako je njime dobro, tj. pravilno govoriti i pisati. Mada po svojoj prirodi, u stvari, konzervativna, jezička norma treba da prati opšti društveni i kulturni razvitak i da, neprestano prilagođavajući se, odgovori njegovim zahtjevima i potrebama.

Odnos između jezičke norme, jezičkog sistema i govora

Dihotomija između pojava oblika (onoga što se čuje i vidi) i onoga što stvarno stoji u njegovoj strukturi postala je poslednje decenije poseban predmet lingvističkih interesovanja. Dihotomijom *langue* — *parole* naročito se bavio F. de Saussure. Dihotomija *competence* — *performance* bila je predmet ispitivanja N. Chomskyog, dok se dihotomija, odnosno trihotomija *System* — (*Norm*) — *Rede* vezuje za E. Coseriuu. U prve dve dihotomije *langue* — *parole* i *competence* — *performance* radi se o ekstremima mogućnosti, pa su »*langue* i *competence* manje ili više zatvorene, bez kontradiktornosti i relativno sveobuhvatne... Nasuprot njima, *parole*, odnosno *performance* nisu zatvorene i nisu sveobuhvatne, a često su i kontradiktorne.«¹⁸ U treću dihotomiju između *System* i *Rede* E. Coseriu uključuje *Norm* (normu) kao međustupanj. Pod normom on podrazumeva onaj deo jezičkih ispoljavanja koji se pojavljuje u govoru, a koji korisnici jezika smatraju korektnim jezikom. Iz norme se, dakle, isključuju ona jezička ispoljavanja koja korisnici jezika ne smatraju korektnim, kao i ona koja se u sistemu jezika vrlo retko ili uopšte ne koriste. U normu, po njemu, pripada, s jedne strane, samo jedan deo sistema, ali, sa druge strane, takođe i jedan deo govora. On uzima u obzir sve jezičke nivoe: fonetski, morfološki i sintaksički, kao i semantičke, pragmatične i stilističke činjenice. Međutim, postavlja se problem šta se može smatrati sistemom, a šta govorom, pošto se sistem ne može direktno posmatrati, već se može samo izvesti, tj. zaključiti iz mnoštva stvarno datih ili mogućih jezičkih ispoljavanja. Prema tome, i ovde se javljaju teškoće kao i kod pojmova *langue* i *competence*. Nije moguće postaviti čvrste kriterijume za određivanje granica sistema. Izvodeći ovu konstataciju, B. Engelen zaključuje »da je relativno lako odrediti šta spada u centar sistema, ali ne i šta se može računati u njegovu periferiju, a šta ne. Mora nam biti jasno da je pojam *System* isto kao i *langue* i *competence* hipostaza, konstrukcija«¹⁹. Međutim, kad je reč o jezičkoj normi, može se reći da i ona podleže varijantama

¹⁵ Up.: G. Vuković, *O nekim funkcijama instrumentalna bez predloga u jeziku Cosićevih »Korena«*. U: Prilozi proučavanju jezika 3/1967, str. 65—69; G. Vuković, *Prilog vremena sadašnjeg u delima D. Cosića*. U: Prilozi proučavanju jezika«, 3/1969.

¹⁶ Up.: M. Ivić, *Problemi norme*, str. 1—8; M. Radovanović, *Normiranje jezika*, str. 83—89.

¹⁷ Up.: M. Radovanović, *Normiranje jezika*, str. 93.

¹⁸ Up.: B. Engelen, *Untersuchungen*, str. 48.

¹⁹ Op. cit., str. 50.

1 da je za svaki sloj jezika moguće odrediti normu, pa se postavlja pitanje, koji sloj jezika treba da posluži kao baza za njegovu preskriptivnu analizu. Svakako da bi to bio neutralni stilski sloj, tj. standardni jezik obrazovanih ljudi. I dalje, u vezi sa tim, nameće se sledeće pitanje, da li svaka norma ima svoj sistem kao što i svaki jezički sloj ima svoju normu, ili se sve norme mogu podvrći pod jedan sistem? Pošto različite norme ne odudaraju znatno jedna od druge, i pošto se u krajnjoj liniji mogu svesti na standardni jezik, to se može govoriti »o jednom sistemu normi sa mogućim varijantama«²⁰. Ono što je moguće u sistemu ne mora da odgovara normi, odnosno sistemu normi. Prema tome, onaj ko uči strani jezik treba da zna, odnosno da nauči ne samo ono što se na osnovu jezičkog sistema (sistemskih zakonitosti) može reći već i ono što se stvarno i kaže. Može se, dakle, zaključiti da je pored poznavanja jezičkog sistema, odnosno pravila koja važe za jezik, neophodno i poznavanje norme koja se, kao što je to već napred rečeno, u mnogim slučajevima posmatra »kao niz fakultativnih varijanti«²¹. Ako se na jezički sistem gleda kao na nešto dato, onda je norma kao njegov korelat konstantna, ali podleže i kolebanjima i različitim varijacijama. Te promene nisu suštinske. Jezik u upotrebi, u konkretnoj situaciji, tj. u performansu je izložen najvećim promenama koje, u stvari, počinju od nje. Svaka jezička promena prvobitno se shvata kao »greška«. Jezičko osećanje, koje svako od nas poseduje, registruje svaku pojedinačnu promenu kao odstupanje od norme. Ako se te promene ustale i počnu da se upotrebljavaju uporedo sa starijim oblicima, dešava se da se, kasnije, integrišu u normu. One, kako A. Urbanová konstatuje, prestaju da deluju kao ometajući faktor u jeziku i u tom slučaju »govorimo o integraciji«²². I J. Juhász potvrđuje ovu konstataciju kad govori o promenama u jeziku: »Ma koliko da se promene sporo odigravaju, jezik se, ipak, menja i to često nezavisno od svesti i volje pojedinog pripadnika date jezičke zajednice. Čim nastupi jedna takva promena, osećamo je kao odudaranje od postojeće norme. Problem je u tome što se prolazno javljaju ekvivalentni dubleti, pa zbog toga dolazi do kolebanja.«²³ Definišući normu, E. Riesel²⁴ uzima u obzir književni jezik u pismenom ili usmenom obliku, koji, manje-više, jedinstveno upravlja zakonitostima koje su istorijski promenljive, ali u okviru većih vremenskih razdoblja ipak stabilne. U jednom drugom radu ona kaže da je norma u odnosu prema sistemu jezika, u kome se ogleda njegova dinamika, u stvari, statično fiksiranje tradicionalne forme. I na kraju da pomenemo i konstataciju V. G. Kostomarova i A. A. Leontjeva da se »pravilnost, u širem smislu reči, kultura jezika ne mogu drugačije razmatrati, a da se stalno nemaju pred očima određeni zadatak i situacija koji određuju karakter komunikacije i koji 'pravilnosti', 'literarnom karakteru' i 'lepoti' govora ne postavljaju standardizovane zahteve«²⁵. Zbog ovoga ista jezička forma može jednom da se uzme kao tačna, a drugi put da se shvati kao greška. »Kako je sistem normi rezultat apstrakcije, dozvoljava se izvesna sloboda za njegovu realizaciju. Sam sistem normi daje samo opšta ograničenja, koja sadrže kako suštinu jezičkog sistema, tako i nesistematske faktore koji određuju dati sistem normi i omogućavaju varijabilnost govora.«²⁶ Stepene norme, dakle, ne daje konstante, nego samo spoljašnje granice. Iz svega se može zaključiti da je pitanje norme veoma složeno,

²⁰ Op. cit., str. 50.

²¹ Up.: J. Juhász, *Interferenz*, str. 46.

²² Up.: A. Urbanová, *Gegenwartssprache*, str. 97.

²³ Up.: J. Juhász, *Interferenz*, str. 33—34.

²⁴ Up.: E. Riesel, *Stilistik*, str. 46.

²⁵ Up.: E. Riesel, *Sprachnorm*, str. 130.

²⁶ Up.: B. G. Костомаров — А. А. Леонтьев, *Вопросы* стр. 11.

kao i sam odnos između jezičkog sistema i jezičke norme, da se različito shvata i da se u različitim područjima jezika različito realizuje.

Praktična pitanja jezičke norme u nastavi stranih jezika

Praktična pitanja norme u nastavnom procesu mogu dati naučnim istraživanjima nove podstreke. S druge strane i dostignuća nauke na ovom planu mogu biti veoma značajna za samu nastavnu praksu. Idealni cilj u nastavi stranih jezika bio bi perfektno vladanje stranim jezikom, tj. potpuna kompetencija, kao kod onoga čiji je dotični strani jezik maternji. Ako bi to bilo stvarno i moguće, onda bi učenik bio u stanju da u okvirima sistema stranog jezika primeni i sve socijalno utvrđene norme koje upotrebljava onaj kome je taj jezik maternji. Međutim, ovaj cilj je teško ostvarljiv, jer se interferirajući uticaj maternjeg jezika teško može sasvim eliminisati. Dalje, u toku nastavnog procesa nije moguće obuhvatiti sve forme i sve funkcije jedne jezičke pojave, nego najčešće samo tipične i frekventne i za odgovarajući cilj nastave najvažnije, pošto se sve sankcionisane mogućnosti ne mogu uzeti u obzir. Ali da bi se ovaj cilj, makar i delimično, postigao, svaka gramatika stranog jezika, pa čak i maternjeg, idealizuje normu pošto se, kao što je već istaknuto, ne mogu uzeti u obzir sve mogućnosti sistema, kao sve socijalno utvrđene mogućnosti norme. Iskustvo, međutim, pokazuje da se često mora posvetiti više pažnje komunikaciji koja ne zahteva totalnu gramatičnost rečenice. Dakle, pojavljuje se težnja ka izvesnoj toleranciji prema idealno utvrđenoj normi. U nastavi o tome treba voditi izuzetno računa, jer ako se ne utvrde granice tolerancije, može doći do kršenja norme, odnosno do grešaka. Normu, kao jezičku pojavu, u nastavi idealno utvrđujemo da bismo, u stvari, stekli sigurnost, dok u upotrebi jezika dozvoljavamo izvesnu toleranciju. Problem je u tome što učenik nije dovoljno ovladao normom, pa, prema tome, nije u stanju da proceni šta se toleriše, a šta bi bila greška i šta je situacijski adekvatno, a šta nije. Zato je potrebno da učenika upoznamo sa pravilima, odnosno sistemom stranog jezika koji će mu pomoći da dođe do jezičke kompetencije i do osećanja norme. Istovremeno će se kod njega razviti i moć zapažanja razlika između sistema maternjeg i stranog jezika, što će mu pomoći da se pravilno koristi stranim jezikom. U kom stepenu se norma sme idealizovati i koja su to odstupanja od idealno sankcionisane forme koja se mogu tolerisati? Pitanja su kompleksna i zahtevaju opširnija istraživanja da bi se na njih preciznije moglo odgovoriti. U praksi se pokazalo da su mala odstupanja od idealne norme dozvoljena i da se čak i preporučuju, ali na jednom višem nivou, kad učenik već prilično vlada sistemom jezika. Stepenu idealizacije mora i treba u toku procesa učenja da se sukcesivno smanjuje. No, odudaranja od norme koja narušavaju komunikaciju su značajna, i tu se ne uvažava nikakva tolerancija. U nastavnoj praksi se često dešava da nastavnik toleriše izvesna kršenja norme da ne bi suviše često ispravljao učenika i time ometao njegov tok mišljenja. Sa druge strane, on češće toleriše i ona izlaganja koja su komunikativno opravdana. Na osnovu ovog kraćeg izlaganja može se zaključiti da navedenim pitanjima možemo pridodati i sledeća: na kom nivou i u kojim slučajevima su uslovne tolerancije veće? Da li je to početni, srednji ili viši nivo? Da li je to oblast fonetike, morfologije ili sintakse? U svakom slučaju, načelno se može reći da se, pošto norma u nastavnoj praksi nije i ne može biti konstantna veličina, mogu tolerisati, a u praksi se to i čini, sva odstupanja, koja se nalaze u akceptabilnim ne samo lingvističkim, već i društvenim okvirima.

Zapaženo je da su se u nastavi do skora koristili samo tekstovi iz lepe književnosti, ali se, u poslednje vreme, sve više javljaju tekstovi iz nauke, tehnike i publicistike. Zbog toga, učenici treba da budu upoznati i sa raznim stilskim slojevima, a pogotovu na višem nivou učenja stranog jezika kad su već toliko osposobljeni da se mogu koristiti i stranom literaturom u originalu. Oni pre svega treba da poznaju norme standardnog savremenog jezika koji uzima u obzir prosečan tip kulturnog izraza na osnovu kojega treba da se osposobljavaju da logično i pravilno generišu rečenice i šire strukturalne celine.

Pitanje jezičke norme, samo po sebi složeno, postaje u nastavnom procesu još složenije, jer se u njemu pojavljuju i mnogi drugi problemi koje nastavnik treba da rešava.

LITERATURA

- Beneš, Eduard, »Die Ausklammerung im Deutschen als grammatische Norm und als stilistischer Effekt«. In: *Muttersprache* 1/1968, str. 289—298. (Ausklammerung.)
- Engelen, Bernhard, *Untersuchungen zu Satzbauplan und Wortfeld in der geschriebenen deutschen Sprache der Gegenwart*. München, 1975, 2 Bände, Heutiges Deutsch, Reihe 1, Bd. 3. (Untersuchungen.)
- Georg Michel, »Aktuelni problemi norme u suvremenome njemačkom jeziku«, u: *Strani jezici*, 1—2/1981, str. 22. (Prevod po rukopisu Zrinjka Glovacki-Bernardi.) (Problemi norme.)
- Ivić, Milka, »Problem norme u književnom jeziku«, u: *Jezik* 1/1965—66, str. 1—8. (Problem norme.)
- Juhász, János, *Probleme der Interferenz*, Akadémiai kiadó, Budapest, 1970. (Interferenz.)
- Костомаров, В. Г. — Леонтьев, А. А., »Некоторые теоретические вопросы культуры речи«, *Вопросы языкознания*, 1961/5, стр. 3—15. (Вопросы.)
- Radovanović, Milorad, »Jezičko planiranje — normiranje jezika — standardni jezik«, u: *Sociolingvistika*, BIGZ, Beograd, 1979, str. 83—89. (Normiranje jezika.)
- Riesel, Else, »Sprachsystem — Sprachnorm — Sprachentwicklung«, in: *Sprachpflege*, 6/1969, str. 130—133. (Sprachnorm.)
- Riesel, Else, *Stilistik der deutschen Sprache*. Staatsverlag »Hochschule«, Moskau, 1963². (Stilistik.)
- Škiljan, Dubravko, *Normiranje, standardizacija i kreativnost jezika. Jezik u društvenoj sredini*, Novi Sad, 1976. (Normiranje.)
- Urbanová, Anna, »Zum Einfluss des amerikanischen Englisch auf die deutsche Gegenwartssprache«, in: *Muttersprache* 76, 1966/4, str. 97—114. (Gegenwartssprache.)
- White, D. V., »Sprachgebrauch und Sprachregelung«, in: *Deutschunterricht für Ausländer*, Heft 3/4, Jahrgang 1961, München, str. 65—70. (Sprachgebrauch.)

SPRACHNORM, VERHÄLTNIS ZWISCHEN SPRACHNORM,
 SPRACHSYSTEM UND REDE MIT EINEM KURZEN RÜCKBLICK AUF
 DIE PRAKTSICHEN FRAGEN DER SPRACHNORM IM
 FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Zusammenfassung

Der Normbegriff kann nicht nur auf die Literatursprache begrenzt werden. Die anderen Erscheinungsformen der Sprache sollen auch in Betracht gezogen werden. Die Erkenntnis, dass zwischen dem Sprachgebrauch und der normativen Grammatik eine vollkommene Übereinstimmung nicht besteht, ist nicht neu. Sie ist schon damals zum Vorschein gekommen, als in die wissenschaftlich fundierten Untersuchungen die Erkenntnisse eindringen, dass eigentlich dem Sprachgebrauch das Primat gegeben werden soll. Da die Sprache ein gesellschaftliches Phänomen ist, müssen auch die aussensprachlichen Voraussetzungen ihren eigentlichen Platz in der gesamten Entwicklung der Sprache einnehmen. Die ersten Veränderungen werden von der Umgangssprache zuerst registriert, die auf die Sprachgestaltung einen Einfluss ausübt. Die Sprachdichotomie zwischen den Erscheinungsformen der Sprache steht in den letzten Jahrzehnten im Mittelpunkt der Interessen besonderer linguistischer Untersuchungen. Die Sprachnorm verändert sich wie die Sprache selbst und sie hat auch ihre Varianten. In diesem Zusammenhang taucht die Frage auf, welche Sprachschicht und welche Sprachnorm für die preskriptive Analyse benutzt werden soll. Der Standardsprache der gebildeten Menschenschicht soll besonders Aufmerksamkeit gewidmet werden.

Die praktischen Fragen der Norm finden auch ihren Platz im gesamten Prozess des Fremdsprachenunterrichts, für den die linguistischen Untersuchungen von grosser Bedeutung sein können. Für die sprachliche Kompetenz ist die Normbeherrschung eine unentbehrliche Voraussetzung. Da im Fremdsprachenunterricht alle Erscheinungsformen der Sprache nicht in Betracht gezogen werden können, wird meistens der idealisierten Norm der Standardsprache grösste Aufmerksamkeit gewidmet.